

Obhajca v kontradiktórnom procese

Anotácia:

Autorka upozorňuje na legislatívne medzery, ktoré sťažujú obhajcom využiť a uplatniť ich oprávnenie zabezpečiť dôkaz a tým aktívne ovplyvňovať priebeh aj výsledok trestného konania. Poukazuje na zložitosť realizácie týchto oprávnení, v dôsledku čoho sa domnieva, že tendencia posilňovania kontradiktórnosti konania a zachovanie rovnosti zbraní má pri zabezpečovaní určitých druhov dôkazov silno obmedzujúce hranice.

Popis článku

Názov: Obhajca v kontradiktórnom procese

Titul: Justičná revue

Ročník: 2010

Číslo: 8-9

Strana: 947

Dátum právneho stavu [od]: 29. 9. 2010

Autori:

JUDr. Jitka Hasíková

JUDr. Jitka HASÍKOVÁ

advokátka

Bratislava

HASÍKOVÁ, J.: Obhajca v kontradiktórnom procese; Justičná revue, 62, 2010, č. 8-9, s. 947 – 955.

V súčasnosti sa trestnoprávna prax stále častejšie stretáva s apeláciou na posilnenie kontradiktórnosti konania. Situácia, keď sudca mlčky sedí a počúva dve protistrany, ktoré predkladajú dôkazy, vypočúvajú svedkov, aktívne zasahujú do procesu vznášanými námietkami a pripravenými otázkami, by nemala byť projekciou amerických filmov, ale reálne sa črtajúcou skutočnosťou.

Vážnym problémom naplnenia tejto idey je súčasná právna úprava vymedzujúca postavenie a oprávnenia obhajcu pri zaobstarávaní dôkazov, a to tak v prípravnom konaní ako aj v konaní pred súdom.

Pre obidve štádiá trestného konania platia základné zásady vymedzené v § 2 TP, v rámci ktorých o uvedenom oprávnení obhajcu nájdeme len niekoľko ustanovení. Jedným z nich je napríklad § 2 ods. 10 TP, podľa ktorého právo obstarávať dôkazy majú aj strany sporu.

Uvedená myšlienka je podčiarknutá aj v § 10 ods. 11) TP, keď zákonodarca opätovne poukazuje na to, že strany majú právo nimi navrhnutý dôkaz zabezpečiť.

S rovnakým oprávnením obhajcu sa stretávame v § 44 ods. 6 TP, v ktorom sa vymedzuje, že „Obhajca je oprávnený na náklady obhajoby zaobstarávať a predkladať dôkazy“.

Čo je podľa trestného poriadku dôkaz, to ustanovuje § 119 ods. 2 TP. Za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona alebo podľa osobitného zákona.

Dôkaznými prostriedkami sú najmä výsluch obvineného, svedkov, znalcov, posudky a odborné vyjadrenia, previerka výpovede namieste, rekognícia, rekonštrukcia, vyšetrovací pokus, obhliadka, veci a listiny dôležité pre trestné konanie, oznámenie, informácie získané použitím informačno-technických prostriedkov alebo prostriedkov operatívno-pátracej činnosti.

V odseku 3 § 119 sa deklaruje, že dôkazy môžu obstarávať aj strany na vlastné náklady. Už z naznačenej zákonnej úpravy je nesporné, že deklarácia práva obhajcu na zabezpečovanie dôkazov je v niektorých uvedených prípadoch formálna a v praktickom živote veľmi obmedzená.

Uvedenému faktu svedčí aj pohľad na jednotlivé druhy dôkazu v kontexte stať sa spôsobilým nástrojom obhajcovej dôkaznej sily. Upriamim sa najmä na tie dôkazy, ktoré z pohľadu ich možnej realizácie majú pre obhajcu význam.

I. Svedok

K právu obhajcu zabezpečiť výsluch svedka v prípravnom konaní

Podľa § 127 ods. 1 TP má povinnosť svedčiť každý, komu je niečo známe o trestnom čine a o páchatelovi alebo o okolnostiach dôležitých pre trestné konanie. Svedok je povinný dostaviť sa na predvolanie orgánov činných v trestnom konaní a súdu a vypovedať. Z uvedeného je zrejmé, že v prípravnom konaní svedka predvolať môže len orgán činný v trestnom konaní. Obhajca takéto oprávnenie nemá.

V prípravnom konaní je právo obhajcu zabezpečiť výsluch svedka obmedzené len na možnosť podať návrh na jeho vypočutie. Je však na rozhodnutí orgánu činného v trestnom konaní či tomuto návrhu vyhovie alebo nie. Svedkovi môže obhajca klásť otázky, no až potom, keď policajt výsluch skončí. Teda až po zrealizovaní základnej časti výsluchu, ktorá je ovplyvnená otázkami vypočúvajúceho, mnohokrát jeho vlastnou štylizáciou odpovedí, v ktorej je naznačený smer výpovede a aj určité tendencie.

Obhajca v tomto štádiu trestného konania nemôže svedka sám predvolať, ani nemôže viesť jeho výsluch. Môže jeho vypočutie navrhnuť a na konci výsluchu môže len svedkovi klásť otázky. Keďže práve v prípravnom konaní sa uskutočňujú podstatná a veľmi významná časť trestného konania, považujem absenciu možnosti vypočuť svedka obhajcom v prípravnom konaní za výrazný nedostatok kontradiktórneho konania.

K právu obhajcu zabezpečiť výsluch svedka v konaní pred súdom

Aktívnejšie postavenie má obhajca v konaní pred súdom. Vo všeobecnosti možno povedať, že obhajca musí aktívne pristúpiť k trestnému konaniu, pretože ak po podaní obžaloby nevyužije právo bez meškania písomne oznámiť súdu a ostatným stranám návrhy na vykonanie dôkazov, riskuje, že vykonanie neskôr navrhnutých dôkazov, ktoré mu boli známe už v čase doručenia výzvy, môže súd odmietnuť.

Konkrétne pri výsluchu svedka je zrejmé, že ho obhajca sám nemôže predvolať. Aj pre toto štádium trestného konania platí, že svedok je povinný dostaviť sa len na základe predvolania súdu. Obhajca môže jeho výsluch navrhnuť a čo je významné, môže ho sám vypočuť. Samozrejme, že aj v tomto prípade je obhajca pri výsluchu svedka obmedzený § 132 ods. 2 TP tak, že ho môže vypočúvať len do miery nevyhnutnej pre trestné konanie. Môže mu ohľaduplne a zrozumiteľne klásť otázky na doplnenie výpovede alebo na objasnenie neúplností, nejasností alebo rozporov. Svedkovi nesmie klásť sugestívne alebo kapciózne otázky, ani nimi nesmie neodôvodnene zasahovať do jeho súkromia, s výnimkou zisťovania pohnútky obvineného. Napriek uvedenému obmedzeniu, ktoré platí nielen pre obhajcu, ale aj pre prokurátora alebo pre sudcu, je jeho postavenie v konaní pred súdom činorodejšie. Dáva mu priestor na prejavenie zručnosti pri kladení otázok, ich presnej, jasnej a zrozumiteľnej formulácie, zaujímavým sa môže stať zvolený systém postupných odkrývaní faktov spojených s gradáciou odhaľovania pravdy a podobne. Pre stanovenie postupu pre poradie výsluchu svedkov platí, že predseda senátu spravidla určí, že ako prví budú vypočutí svedkovia navrhnutí prokurátorom a po nich svedkovia navrhnutí obžalovaným. V tejto súvislosti za významné považujem aj právo obžalovaného požiadať súd, aby poradie výsluchov viacerých svedkov bolo zmenené. Samozrejme, že toto právo môže realizovať aj prostredníctvom svojho obhajcu alebo na základe jeho návrhu.

Ďalšou z možností, ktorou obhajca môže preukázať svoju procesnú a právnu zdatnosť, je aplikácia § 259 TP, podľa ktorého „Strany môžu namietat spôsob vykonávania výsluchu, najmä môžu namietat prípustnosť otázky položenej vypočúvajúcim. O námietke rozhodne predseda senátu. Ak námietke vyhovie, vypočúvaný nie je povinný na otázku odpovedať a táto otázka sa do zápisnice nezapíše alebo sa zo zápisnice vyčiarkne. O námietke proti otázke predsedu senátu, sudcu alebo prísediaceho rozhodne senát.“

Za nedostatok súčasnej úpravy považujem to, že zákon nerieši práva obhajcu pri vypočúvaní potenciálneho svedka mimo

pojednávacej miestnosti. Ide o osobu, o ktorej sa obhajca domnieva, že je svedkom spôsobilým podať svedeckú výpoveď o prežitých alebo inak vnímaných skutočnostiach súvisiacich s trestnou vecou, a pred jej navrhnutím na predvolanie si overuje, či je skutočne svedkom a či môže svedčiť v prospech jeho klienta. Táto povinnosť mu vyplýva priamo zo zákona o advokácii a to § 18, podľa ktorého je advokát povinný pri výkone advokácie chrániť a presadzovať práva a záujmy klienta a riadiť sa jeho pokynmi. Inak povedané, podľa uvedeného ustanovenia je neprípustné, aby obhajca navrhol svedka, ktorý bude svedčiť v neprospech jeho klienta, pretože takýmto postupom by určite nechránil a nepresadzoval záujem svojho mandanta. Ako však splniť túto povinnosť, to zákon neurčuje.

Za súčasnej právnej úpravy je jeho práca v tomto smere neistá, nakoľko svedecká výpoveď môže byť znehodnotená podozrením ovplyvňovania. Hranica prípravy svedka na výsluch ľahko môže splynúť s hranicou nezákonného dôkazu pre ovplyvňovanie svedka pred výsluchom. Hoci sa tento problém môže zmierniť skúsenosťou a vyspelosťou obhajcu, žiadalo by sa do právnej úpravy zakomponovať ustanovenie, ktoré stanoví rozumné hranice tejto kompetencie a to tak, že sa vytvorí legálny priestor pre rozhovor obhajcu s osobou, ktorá by podľa jeho získaných informácií mohla byť potenciálnym svedkom, bez rizika zneužitia tejto činnosti na vylúčenie dôkazu pre jeho nezákonnosť.

Napriek tomu, že z výpočtu oprávnení obhajcu v konaní pred súdom sa môže javiť, že princíp kontradiktórnosti pri výsluchu svedka je zachovaný, nesmieme pri tomto hodnotení zabúdať na obmedzenia obhajcu v prípravnom konaní, a tiež na možnosť použitia informácií zo zápisnice z prípravného konania. Podľa § 264 TP platí, že „Ak sa svedok odchýli v podstatných bodoch od svojej skoršej výpovede, môže mu byť zápisnica o jeho skoršej výpovedi predložená na vysvetlenie rozporov v jeho výpovediach tak, aby súd mohol posúdiť hodnovernosť a pravdivosť jeho tvrdení pri výsluchu na hlavnom pojednávaní.“

Obhajca v konaní pred súdom nemôže svedka sám predvolať, môže navrhnúť jeho vypočutie, môže viesť jeho výsluch, zasiahnuť do určenia poradia výsluchov svedkov, vznášať námietky voči položeným otázkam protistrany. Bez rizík z dôsledkov ovplyvňovania svedka a znehodnotenia dôkazu nemôže zistiť, či svedok bude svedčiť v prospech jeho klienta. Rovnako nemôže zistiť, aká je jeho rétorická, opisná a tým aj svedecká spôsobilosť.

II. Posudok

K právu obhajcu zabezpečiť posudok a odborné vyjadrenie v prípravnom konaní

V prípravnom konaní môže znalca na podanie znaleckého posudku pribrať len orgán činný v trestnom konaní. Opäť platí, že to môže urobiť aj na návrh obhajcu. Kontradiktórnosť procesu vo vzťahu k možnosti zabezpečovať dôkazy je posilnená ustanovením § 144 TP, v ktorom sa predpokladá, že znalecký posudok zabezpečí aj strana, čo znamená, že toto oprávnenie má nesporne aj obhajca. V praxi sa stáva, že obhajoba predloží orgánom činným v trestnom konaní znalecký posudok s inými závermi, než sú obsiahnuté v znaleckom posudku vyhotovenom na základe pribratia znalca orgánmi činnými v trestnom konaní. Tento rozpor možno vyhodnotiť ako pochybnosti, v dôsledku ktorých má obhajca právo postupovať podľa § 146 TP a požiadať o pribratie iného znalca, prípadne požiadať o výsluch oboch znalcov.

V prípravnom konaní môže obhajca zabezpečiť znalecký posudok, ktorý vypracuje na to oprávnená súkromná znalecká organizácia alebo súkromná osoba.

K právu obhajcu zabezpečiť posudok a odborné vyjadrenie v konaní pred súdom

Ak bol posudok znalca obstaraný obhajcom a predkladá sa v konaní pred súdom ako dôkaz, je možné, aby bol znalec na hlavnom pojednávaní vypočutý. Pri výsluchu znalca na hlavnom pojednávaní sa použijú ustanovenia § 258 ods. 3 a 4 a § 259 primerane. Tieto ustanovenia poskytujú dostatočný priestor na uplatnenie základných princípov kontradiktórneho procesu vo vzťahu k výsluchu znalca.

Zabezpečovanie posudkov a odborných vyjadrení v praxi nerobí zásadný problém. Pokiaľ má obhajca prehľad o príslušných súvisiacich odboroch, sleduje vývoj kriminalistiky, má určité praktické skúsenosti, nemal by s týmto dôkazom mať problém a súčasná právna úprava mu v predložení uvedeného dôkazu nebráni. Toto platí len potiaľ, pokiaľ ide o súkromné znalecké organizácie alebo súkromné osoby oprávnené podávať znalecké posudky alebo odborné vyjadrenia. V prípade, že by sa chcel obhajca obrátiť napríklad na Kriminalistický a expertízny ústav Policajného zboru SR, vznikol by mu problém, nakoľko tento ústav bol zriadený ako organizácia na zabezpečenie kriminalisticko-technickej a expertíznej činnosti pre potreby Policajného zboru Slovenskej republiky, orgánov činných v trestnom konaní a súdov. Keďže obhajca nie je orgánom činným v trestnom konaní, na rozdiel od prokurátora, nemôže využívať služby menovaného ústavu.

V konaní pred súdom obhajca môže zabezpečiť znalecký posudok, ktorý vypracuje na to oprávnená súkromná znalecká

organizácia alebo súkromná osoba.

III. Previerka, výpoveď na mieste, rekognícia, rekonštrukcia, vyšetrovací pokus, obhliadka

K právu obhajcu zabezpečiť ako dôkaz previerku, výpoveď namieste, uskutočniť rekogníciu, rekonštrukciu, vyšetrovací pokus alebo obhliadku v prípravnom konaní

Absolútne formálnym je deklarovanie práva obhajcu na zabezpečenie dôkazu previerkou, realizáciou výpovede namieste, uskutočnenie rekognície, rekonštrukcie, vyšetrovacieho pokusu alebo obhliadky. Je pravdou, že týchto dôkazov sa môže obhajca zúčastniť, predpokladom je však ich nariadenie orgánom činným v trestnom konaní. Pokiaľ ich sám vyšetrovateľ nenariadi a ostatní zúčastnení (prokurátor alebo sudca) neakceptujú návrh obhajoby na ich doplnenie, nemôže v tomto smere obhajca prejaviť žiadnu aktívnu schopnosť zrealizovať svoje právo na zabezpečenie uvedeného dôkazu.

Navyše, ak sa majú spomenuté dôkazy vykonávať v obydlí, v iných priestoroch a na pozemku, musia sa použiť ustanovenia § 100, § 101, § 104 až § 106 Trestného poriadku. Z uvedenej úpravy vyplýva, že bez súčinnosti a aktívneho prístupu sudcu pre prípravné konanie uvedený dôkaz zákonne nemožno vykonať.

V prípravnom konaní obhajca sám nemôže zabezpečiť ako dôkaz previerku, výpoveď namieste, uskutočniť rekogníciu, rekonštrukciu, vyšetrovací pokus alebo obhliadku.

K právu obhajcu zabezpečiť ako dôkaz previerku, výpoveď namieste, uskutočniť rekogníciu, rekonštrukciu, vyšetrovací pokus alebo obhliadku v konaní pred súdom

Aj pre túto časť trestného konania platí to, čo je uvedené o spomínaných dôkazoch v časti o prípravnom konaní. Rozdiel je v tom, že pre konanie pred súdom sa vyžaduje súčinnosť a aktívny prístup predsedu senátu.

V konaní pred súdom obhajca sám nemôže zabezpečiť ako dôkaz previerku, výpoveď namieste, uskutočniť rekogníciu, rekonštrukciu, vyšetrovací pokus alebo obhliadku.

IV. Listinný dôkaz a vec

K právu obhajcu zabezpečiť ako dôkaz vec alebo listinný dôkaz v prípravnom konaní

Trestný poriadok za listinný dôkaz považuje listiny, ktoré svojím obsahom dokazujú alebo vyvracajú skutočnosť vzťahujúcu sa na objasňovaný skutok, na obvineného alebo inej osoby, ktoré majú k veci vzťah.

Vecnými dôkazmi sú predmety, ktorými alebo na ktorých bol trestný čin spáchaný, ktoré dokazujú alebo vyvracajú dokazovanú skutočnosť a môžu byť prostriedkom na odhalenie alebo zistenie trestného činu alebo jeho páchatela, ako aj stopy trestného činu. Vecnými dôkazmi sú aj zvukové, obrazové alebo obrazovo-zvukové záznamy.

Z uvedeného je nesporné, že ide o významné dôkazové prostriedky, ktoré mnohokrát nakláňajú misky spravodlivosti. Dôkazy predstavujúce veci a listiny dôležité pre trestné konanie; tak v prípravnom konaní ako aj v konaní pred súdom sú pre obhajcu v súvislosti s ich zabezpečením vážnym problémom.

Pokiaľ obhajca vie, čo je obsahom listiny, alebo či je vec spôsobilá pomôcť jeho klientovi, nie je problém požiadať orgán činný v trestnom konaní o súčinnosť pri ich zabezpečení. Podstata problému je v tom, že musí požiadať o súčinnosť. On sám nemá žiadne oprávnenie donútiť organizáciu, štátny orgán, právnickú osobu alebo fyzickú osobu, aby mu na jeho požiadanie vydala akýkoľvek listinný dôkaz alebo vec. V praxi je pravidlom, že žiadosti obhajcov zostanú bez odpovedí alebo sa vybavujú stručným oznámením, že požadované informácie budú oznámené len na vyžiadanie súdu. V takejto situácii je možné, že obhajca nezistí dôkaz, ktorý by svedčil o nevine jeho klienta, a z obavy pred neistým výsledkom radšej nepožiadá o jeho zabezpečenie. Skúsený obhajca musí vedieť, čo predkladá vyšetrovateľovi, prípadne aj súdu. Obhajca, ktorý vlastným dôkazom usvedčí svojho klienta, môže len ťažko uniesť prívlastok „dobrý obhajca“. V snahe vyhnúť sa tejto katastrofe, musí zostať radšej pasívnym a vec ponechať v úplnej kompetencii prokurátora. Z praxe je známe, že práve dôkazy predkladané v podobe rôznych listín, potvrdení, výpisov z evidencií, výpisov z knihy návštev a podobne môžu byť zvratovým momentom dôkazovej situácie. Z možnosti svojimi vlastne zabezpečenými prostriedkami rozbiť dôkazný obraz prokurátora je obhajca takýmto spôsobom takmer úplne vylúčený.

Toto však nie je kontradiktórny proces. Je to len tiché sledovanie schopnosti prokurátora využívať celý svoj aparát na úspešné dotvorenie scenára, ktorému na počiatku uveril, v dôsledku podnetu podaného oznamovateľom trestného činu. Ide

o skladanie predstáv prokurátora do skutočnosti predstavujúcej pravdu bez umožnenia protiváhy. Za danej situácie ide len o zákonnú ilúziu o rovnoprávnom postavení obhajcu a prokurátora.

V prípravnom konaní obhajca sám nemôže zabezpečiť ako dôkaz listinu alebo vec, pokiaľ mu ich držiteľ, prípadne vlastník dobrovoľne nevydá.

K právu obhajcu zabezpečiť ako dôkaz vec alebo listinný dôkaz v konaní pred súdom

Aj pre túto časť trestného konania platí to, čo je uvedené v časti venovanej prípravnému konaniu.

V konaní pred súdom obhajca sám nemôže zabezpečiť ako dôkaz listinu alebo vec, pokiaľ mu ich držiteľ, prípadne vlastník dobrovoľne nevydá.

Osobitnú pozornosť si zasluhujú zvukové, obrazové alebo obrazovo-zvukové záznamy

Vyhotoviť obrazový, zvukový alebo obrazovo-zvukový záznam možno len za splnenia presne stanovených podmienok. Musí ísť o trestné konanie pre úmyselný trestný čin, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou tri roky, korupciu alebo pre iný úmyselný trestný čin, o ktorom na konanie zaväzuje medzinárodná zmluva a zároveň možno dôvodne predpokladať, že ním budú zistené skutočnosti významné pre trestné konanie.

K právu obhajcu zabezpečiť ako dôkaz zvukové, obrazové alebo obrazovo-zvukové záznamy v prípravnom konaní

Príkaz na vyhotovenie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov vydáva písomne pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie na návrh prokurátora.

Prokurátor môže vydať takýto príkaz, ak

- ┆ vec neznesie odklad a
- ┆ vyhotovovanie uvedených záznamov nie je spojené so vstupom do obydľia a
- ┆ písomný príkaz sudcu pre prípravné konanie nemožno získať vopred.

Po splnení všetkých troch podmienok súčasne musí byť takýto príkaz najneskôr do 24 hodín od jeho vydania potvrdený sudcom pre prípravné konanie, inak stráca platnosť; takto získané informácie nemožno na účely trestného konania použiť a musia sa predpísaným spôsobom bez meškania zničiť.

Pre vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov spojených s priamym vstupom do obydľia sú stanovené ešte prísnejšie podmienky. Ich vyhotovenie je prípustné len v trestnom konaní o zločine, korupcii, trestnom čine zneužívania právomoci verejného činiteľa, trestnom čine legalizácie príjmu z trestnej činnosti alebo pre iný úmyselný trestný čin, o ktorom na konanie zaväzuje medzinárodná zmluva, a len s predchádzajúcim súhlasom predsedu senátu, pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní sudcu pre prípravné konanie.

Vyhotovovanie obrazových, zvukových alebo obrazovo-zvukových záznamov vykonáva príslušný útvar Policajného zboru.

Z uvedeného je zrejmé, že obhajoba je z možnosti zabezpečiť dôkaz zvukovým, obrazovým alebo obrazovo-zvukovým záznamom podľa ustanovení TP vylúčená, a to tak v prípravnom konaní ako aj v konaní pred súdom.

Záverom k princípom kontradiktórnosti

Prokurátor, ktorý je protistranou obhajcu, má k dispozícii celý tím vyšetrovateľov, operatívno-pátracie jednotky, a hlavne postavenie orgánu činného v trestnom konaní.

Podľa § 3 ods. 1) TP sú štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby a fyzické osoby povinné poskytnúť súčinnosť orgánom činným v trestnom konaní a súdu pri plnení ich úloh, ktoré súvisia s trestným konaním. Obhajca v tomto ustanovení uvedený nie je, čo ho znerovnoprávňuje voči prokurátorovi.

Navyše, podľa § 3 ods. 2) TP sú štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby povinné bez meškania oznamovať orgánom činným v trestnom konaní skutočnosti nasvedčujúce tomu, že bol spáchaný trestný čin a včas vybavovať dožiadania orgánov činných v trestnom konaní a súdov.

Môžeme sa zaoberať otázkou dôkazov a ich zabezpečovaním len vtedy, ak existuje reálny právny podklad na ich získavanie.

Týmto reálnym právnym podkladom by nesporne bolo zmenené ustanovenie § 3 TP, a to v tom význame, že okruh subjektov, ktorým sú štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby povinné poskytnúť súčinnosť a včas vybavovať ich dožiadania, by bol rozšírený aj o obhajcu.

Posilnenie postavenia a autority obhajcu pri zabezpečovaní dôkazov, rešpektovanie jeho právomoci a tým aj jeho zrovnoprávnenie s prokurátorom, by malo nájsť svoj právny základ aj v úprave skutkovej podstaty trestného činu marenia spravodlivosti podľa § 344 TZ. Túto úlohu by mohla zabezpečiť skutková veta, zahrnutá do prvého odseku § 344 TZ, ktorej znenie by bolo doplnené aj o obhajcu a spresnené takto:

- 1) Kto v konaní pred súdom alebo v trestnom konaní orgánom činným v trestnom konaní alebo obhajcovi
 - a) predloží dôkaz, o ktorom vie, že je sfaľovaný alebo pozmenený na účel použiť ho ako pravý,
 - b) falšuje, pozmení alebo marí dôkaz, alebo bráni v získaní dôkazu, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až šesť rokov.
- 2) Rovnako ako v odseku 1 sa potresce ten, kto v konaní pred súdom alebo v trestnom konaní
 - a) marí alebo bráni prítomnosti alebo výpovedi strany trestného konania, účastníka súdneho konania, svedka, znalca, tlmočníka alebo prekladateľa, alebo
 - b) použije násilie, hrozbu násillia alebo hrozbu inej ťažkej ujmy, alebo sľúbi, ponúkne, alebo poskytne neoprávnenú výhodu, aby pôsobil na stranu trestného konania, účastníka súdneho konania, svedka, znalca, tlmočníka, prekladateľa alebo na orgán činný v trestnom konaní, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až šesť rokov.

K základným definičným prvkom práva na spravodlivé súdne konanie a všeobecným zárukám spravodlivého procesu podľa výkladu Európskeho súdu pre ľudské práva patrí zásada rovnosti zbraní, kontradiktórnosť súdneho konania, právo vyjadrenia k veci a osobnej prítomnosti.

Európsky súd pre ľudské práva zastáva názor, že výber dôkazov je na účastníkovi konania. Hoci súd rozhoduje o tom, ktoré dôkazy pripustí a vykoná a ktoré nevykoná, je v tejto činnosti obmedzený zachovaním zásady rovnosti zbraní. To znamená, že jeho výber a rozhodnutie v uvedenom smere nesmie účastníka konania postaviť do výrazne nevýhodnejšej pozície, než v ktorej je druhý účastník konania. Obvinený, ktorý sa prostredníctvom svojho obhajcu snaží preukázať svoju nevinu alebo ju aspoň zmierniť, má nerovnoprávne postavenie oproti prokurátorovi práve pre uvedené medzery v súčasnej právnej úprave trestného konania. Domnievam sa, že právna úprava, ktorá neposkytuje obhajcovi dostatočné právne nástroje na zabezpečenie dôkazu, je hlavnou prekážkou súčasného rovnoprávneho postavenia strán v trestnom konaní.

Do ukončenia legislatívneho procesu, ktorým sa dotvorí právny podklad pre úspešné uplatnenie deklarovaných práv obhajcu, sa môžeme zaoberať len otázkami náhradných riešení kontradiktórneho konania.

Použitá literatúra

- ┆ Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení dodatkových protokolov
- ┆ Z 460/1992 Zb. Ústava SR v znení neskorších predpisov
- ┆ Z 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov
- ┆ Z 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov
- ┆ Z 586/2003 Z. z. O advokácii

Pozn. redakcie: § 2 ods. 10, § 10 ods. 11, § 119, § 127, § 132 z. č. 301/2005 Z. z.